

آمارهای جهانی نشان می‌دهد؛ |مصرف گاز در ایران؛ بیش از مجموع ۳۰ کشور اروپایی

آمارهای BP به عنوان منبع معتبر تحلیل حوزه انرژی، گویای وضع نامطلوب مصرف گاز در ایران در مقایسه با سایر نقاط جهان شامل قاره آمریکا، اروپا، آفریقا، کشورهای CIS، آسیای پاسیفیک و خاورمیانه است.

به گزارش مشعل نیوز، در هفتاد و یکمین گزارش سالانه شرکت بریتیش پترولیوم (BP)، با عنوان «مرور آماری انرژی جهان ۲۰۲۲»، میزان تولید و مصرف گاز در کشورهای مختلف جهان ذکر شده است. مشخصات چهار کشور که دارای بالاترین رتبه تولید و مصرف در سال ۲۰۲۱ را دارند و نیز نرخ رشد مصرف از ۲۰۱۱ تا ۲۰۲۱ در جدول زیر آمده است.

جدول شماره ۱- کشورهای دارای رتبه اول تا چهارم تولید و مصرف گاز
- سال ۲۰۲۱

ردیف	کشور	رتبه		میزان تولید گاز (میلیارد مترمکعب / سال)	سهم تولید گاز در جهان	میزان مصرف (میلیارد مترمکعب / سال)	سهم مصرف گاز در جهان	نرخ رشد مصرف (۲۰۱۱ تا ۲۰۲۱)
		تولید	مصرف					
۱	آمریکا	۱	۱	۹۳۴.۲	۲۳.۱	۸۲۶.۷	۲۰.۵	۲.۳
۲	روسیه	۲	۲	۷۰۱.۷	۱۷.۴	۴۷۴.۶	۱۱.۸	۰.۹
۳	ایران	۳	۴	۲۵۶.۷	۶.۴	۲۴۱.۱	۶	۴.۶
۴	چین	۴	۳	۲۰۹.۲	۵.۲	۳۷۸.۷	۹.۴	۱۰.۹
-مجموع تولید گاز دنیا در سال ۲۰۲۱: ۴۰۳۶.۹ میلیارد مترمکعب مجموع مصرف گاز دنیا در سال ۲۰۲۱: ۴۰۳۷.۵ میلیارد مترمکعب نسبت تولید به مصرف: ۰.۶-								

با توجه به داده‌های شرکت BP درباره میزان تولید و مصرف گاز در جهان در سال ۲۰۲۱، سهم ایران در حوزه تولید گاز دنیا، ۶.۴ درصد و در عرصه مصرف، شش درصد است. این امر به این معناست که میزان تولید به مصرف، بسیار نزدیک و فقط ۰.۴ درصد است.

در بین چهار کشور نخست، در زمینه تولید و مصرف گاز، فقط چین، مصرف بیشتری نسبت به تولید دارد که البته باید جمعیت بالای آن مدنظر قرار گیرد. همچنین با وجود جمعیت و وسعت بیشتر روسیه و آمریکا نسبت به ایران، وضعیت این دو کشور از نظر شاخص تولید به مصرف، نسبت به کشور ما بهتر است. نرخ رشد مصرف طی سالهای ۲۰۱۱ تا ۲۰۲۱ نیز بیانگر این است که مصرف گاز ایران نسبت به آمریکا و روسیه، در ۱۰ سال اخیر، بیشتر بوده است.

رتبه بندی مصرف گاز از نظر شاخص جمعیتی

یکی از نکات مهم، درباره نسبت بین میزان تولید و مصرف گاز، جمعیت کشورهاست. در بین کشورهای دارای بیشترین تولید و مصرف گاز، چین با حدود یک میلیارد و ۴۰۰ میلیون نفر رتبه اول جمعیت، آمریکا با حدود ۳۳۳ میلیون نفر رتبه سوم جمعیت، روسیه با حدود ۱۴۲ میلیون نفر رتبه نهم جمعیت و ایران با حدود ۸۵ میلیون نفر رتبه هفدهم جمعیت جهان را داراست.

اگر شاخص جمعیتی را ملاک قرار دهیم، مصرف گاز ایران از چین، بسیار

بالا تر و از آمریکا نیز کمی بیشتر است، اما از روسیه کمتر است. از این منظر، روسیه، ایران، آمریکا و چین در رتبه‌های اول تا چهارم قرار می‌گیرند و ایران در مصرف گاز، رتبه دوم و روسیه رتبه اول را کسب می‌کند.

در این زمینه، چنانچه شاخص اقلیمی یا سردسیری روسیه را در بیشتر ماه‌های سال و وسعت این کشور و همچنین وسعت آمریکا را لحاظ کنیم، مصرف بالاتر گاز در روسیه نسبت به ایران و مصرف گاز در آمریکا، تا حدی توجیه‌پذیر است، اما مصرف غیربهبهینه در کشور ما، غیرقابل توجیه است.

دو پرسش مهم از تولید و مصرف

از طرف دیگر، آمار منابع معتبر داخلی از جمله وزارت نفت و شرکت ملی گاز، درباره تولید و مصرف گاز در ایران، تا پایان سال ۱۴۰۰ شمسی که حدود سه ماه نخست سال ۲۰۲۲ را نیز شامل می‌شود، نشان می‌دهد از مجموع ۲۶۹ میلیارد مترمکعب گاز تولیدشده در سال ۱۴۰۰، حدود ۲۳۸.۵ میلیارد مترمکعب یعنی حدود ۹۰ درصد آن، مصرف داخلی داشته و فقط کمتر از هفت درصد یعنی ۱۷ میلیارد مترمکعب به صادرات اختصاص یافته است. با توجه به رتبه‌های ایران در ذخیره، تولید و مصرف گاز، دو پرسش زیر، قابل تأمل است:

۱. چرا علیرغم جایگاه دوم جهان از نظر ذخایر گازی، در حوزه تولید، سوم هستیم؟

۲. چرا سرانه مصرف گاز در ایران بالاست؟

در پاسخ به سوال اول، می‌توان به نبود سرمایه گذاری لازم برای بهره‌برداری از ظرفیت‌ها و میادین گازی طی سال‌های گذشته و به گفته وزیر نفت، ضرورت ۸۰ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری طی هشت سال آینده اشاره کرد.

ساده‌ترین و توجیه پذیرترین پاسخ، برای پرسش دوم این است که کشورهای آمریکا، روسیه و چین نیز مانند ایران، علاوه بر رتبه‌های بالای تولید، در مصرف بالاترین رتبه‌ها را دارند. با این حال، این موضوع، زوایای عمیق‌تری دارد و همانطور که درباره شاخص جمعیتی و اقلیمی مطرح شد، داده‌های خام و بدون تحلیل مسیرهای غلط را پیشرو قرار می‌دهد.

موضوع دیگر، شاخص منابع گازی است که در این زمینه، روسیه با حدود

۴۸ هزار میلیارد مترمکعب، با اختلاف پشستاز است و ایران با حدود ۳۴ هزار میلیارد مترمکعب و قطر با حدود ۲۴ هزار میلیارد مترمکعب در رتبه‌های دوم و سوم قرار دارند.

در صورتی که اف زایش ظرفیت تولید و سرمایه‌گذاری مناسب در زیرساخت‌ها و میادین گازی طی سالهای آینده، صورت نگیرد و سرانه گاز خصوصاً خانگی و تجاری در کشور، همچنان بالا و تراز گاز منفی باشد، صادرات به واردات تبدیل شده و بعید نیست قطر با توجه به مزیت‌هایی مانند تجارت بین‌المللی گسترده، جمعیت کم، رعایت الگوی مصرف و سرمایه‌گذاری عظیم، گوی سبقت را از ایران بر باید و بر کرسی نخست تولید گاز در منطقه خاورمیانه تکیه زند.

مرور ۱۰ کشور برتر دارنده منابع گازی جهان و مقایسه آن با تولید و مصرف گاز در جدول قبلی، بیانگر این است که در صورت افزایش نیافتن ظرفیت تولید و رعایت نکردن الگوی مصرف داخلی، همچنان باید منتظر قطعی گاز صنایع برای تأمین گاز خانگی و بحران‌ها و خسارات ناشی از آن باشیم.

جدول شماره ۲- ۱۰ کشور برتر دارنده منابع گاز در دنیا - سال ۲۰۲۱

رتبه	کشور	رتبه میزان ذخیره ثابت گاز (میلیارد مترمکعب / سال)
۱	روسیه	۴۷,۷۹۸
۲	ایران	۳۳,۹۸۰
۳	قطر	۲۳,۸۷۱
۴	عربستان	۱۵,۹۱۰ (سال ۲۰۲۲)
۵	آمریکا	۱۳,۱۶۷ (سال ۲۰۲۰)
۶	ترکمنستان	۱۱,۳۲۶
۷	چین	۶,۶۵۴
۸	امارات	۶,۰۸۸
۹	نیجریه	۵,۷۴۸
۱۰	ونزوئلا	۵,۶۶۳

مقایسه مصرف گاز ایران با هفت منطقه دنیا و بیش از ۱۰۰ کشور جهان

با وجود تمایزهای اقتصادی، تجاری، اقلیمی، جمع‌یتی و فرهنگی بین

ایران و سایر کشورهای دنیا، در حوزه شاخصهای مؤثر بر مصرف گاز، مقایسه میزان مصرف ما با جهان و وضعیت عجیب رعایت نشدن الگوی مصرف، چشم اسفندیار صنعت گاز ایران به شمار میرود. تحلیل دادههای آماری شرکت BP به عنوان منبع معتبر تحلیل حوزه انرژی، گویای وضعیت نامطلوب مصرف گاز در ایران در مقایسه با سایر نقاط جهان، شامل آمریکای شمالی، آمریکای مرکزی و جنوبی، اروپا، آفریقا، کشورهای CIS یا مشترکالمنافع (روسیه و برخی جمهوریهای شوروی سابق)، آسیا پاسیفیک (آسیای شرقی، آسیای جنوب شرق و اقیانوسیه) و خاورمیانه است.

مقایسه میزان مصرف گاز کشور با هفت منطقه یادشده در سایر نقاط دنیا، طی سال گذشته میلادی (۲۰۲۱)، که در جدول شماره سه ارائه شده، نشاندهنده پادشاهی مصرف گاز در ایران است.

جدول شماره ۳- میزان مصرف گاز مناطق مختلف دنیا در مقایسه با ایران، ۲۰۲۱ (منبع: BP2022)

ردیف	منطقه جغرافیایی	مجموع میزان مصرف گاز (میلیارد مترمکعب / سال)	توضیحات ویژه
ایران ۲۴۱.۱ -			
۱	آمریکای شمالی	۱۰۳۴.۱	(بدون آمریکا): ۲۰۷.۳
۲	آمریکای مرکزی و جنوبی	۱۶۳.۳	-
۳	اروپا	۵۷۱.۱	(مجموع آلمان، ایتالیا و انگلستان): ۲۳۹.۹
۴	آفریقا	۱۶۴.۴	-
۵	آسیا پاسیفیک	۹۱۸.۳	(بدون چین، ژاپن، کره جنوبی، تایلند، پاکستان و مالزی): ۲۴۰.۶
۶	کشورهای CIS	610.8	136.2 (بدون روسیه)
۷	خاورمیانه	۵۷۵.۴	۲۱۷ (بدون ایران و عربستان)

نتایج حاصل از تحلیل جدول شماره سه درباره میزان مصرف گاز در هفت

منطقه جغرافیایی جهان، در ادامه تشریح شده است.

مقایسه ایران با آمریکای شمالی

مصرف گاز ایران از مجموع مصرف کشورهای مکزیک و کانادا در آمریکای شمالی (بدون ایالات متحده)، حدود ۱۵ درصد (۳۳ میلیارد مترمکعب)، بیشتر است.

مقایسه ایران با آمریکای مرکزی / جنوبی

مصرف گاز ایران از مجموع مصرف کشورهای آمریکای مرکزی و جنوبی، مانند آرژانتین، برزیل، شیلی، کلمبیا، اکوادور، پرو، ترینیداد و توباگو، ونزوئلا و دیگر کشورهای این منطقه، حدود ۳۲ درصد (۸۰ میلیارد مترمکعب) بیشتر است.

مقایسه ایران با اروپا

مصرف گاز ایران، تقریباً معادل سه کشور اروپایی، آلمان، ایتالیا و انگلستان با مجموع ۲۳۹.۹ میلیارد مترمکعب است که از کشورهای پرمصرف گاز در این قاره محسوب میشوند. همچنین اگر غیر از سه کشور یادشده، ترکیه با ۵۷.۳ و فرانسه با ۴۳ میلیارد مترمکعب مصرف گاز را نیز مستثنی کنیم، سایر اروپاییها، حدود ۲۳۰ میلیارد مترمکعب گاز مصرف میکنند.

این آمار، به این معناست که ایران حتی از مجموع بیش از ۳۰ کشور اروپایی، ۱۰ میلیارد مترمکعب، گاز بیشتری مصرف میکند. به تعبیر دیگر، مصرف داخلی گاز در ایران، تقریباً نصف مصرف کل اروپا و حتی بیشتر از آن است. البته استفاده از برق به عنوان انرژی غالب کشورهای اروپایی، وابسته بودن برق به گاز و وسعت محدود اغلب کشورهای قاره سبز، در این مقایسه، تأثیرگذار است.

مقایسه ایران با آفریقا

مصرف گاز ایران از مجموع گاز مصرفی تمام کشورهای آفریقایی از جمله الجزایر، مصر مراکش، آفریقای جنوبی و سایر کشورهای قاره سیاه، حدود ۳۲ درصد (۸۰ میلیارد مترمکعب) بیشتر است.

مقایسه ایران با آسیا پاسیفیک

چنانچه کشورهای چین، ژاپن، کره جنوبی، تایلند، پاکستان و مالزی

را از کشورهای آسیا پاسیفیک جدا کنیم، مصرف گاز ایران، به تنهایی تقریباً معادل یا کمی بیشتر از مجموع سایر کشورهای این منطقه، یعنی حدود ۲۰ کشور است. چهار کشور یادشده (غیر از چین)، به عنوان کشورهای پرمصرفتر، در این منطقه، مجموعاً حدود ۳۰۰ میلیارد مترمکعب گاز مصرف می‌کنند.

مقایسه ایران با کشورهای CIS

اگر روسیه را به عنوان دومین کشور پرمصرف دنیا، از فهرست کشورهای CIS یا همان مشترک المنافع، استثنا کنیم، ایران از مجموع کشورهای این منطقه از جمله آذربایجان، ترکمنستان، بلاروس، قزاقستان، ازبکستان و سایر کشورهای CIS، حدود ۴۴ درصد (۱۰۴ میلیارد مترمکعب) گاز بیشتری مصرف می‌کند.

مقایسه ایران با خاورمیانه

چنانچه علاوه بر ایران، عربستان را با ۱۱۷.۳ میلیارد مترمکعب مصرف سالانه گاز که رتبه دوم، بعد از ایران در خاورمیانه است، لحاظ نشود، مصرف گاز ایران از مجموع کشورهای منطقه، حدود ۱۰ درصد (۲۵ میلیارد مترمکعب) بیشتر است.

جمع بندی: ضدالگو و شاهکار در مصرف

اگرچه برای مقایسه دقیقتر مصرف گاز در ایران با سایر کشورهای دنیا در مناطق مختلف، شاخصهای متعددی مانند جمعیت، وسعت، نوع انرژی مصرفی غالب، اقلیم و حتی فرهنگ کشورها باید لحاظ شوند. با این همه، آنچه عیان است، رعایت نشدن الگوی مصرف گاز در ایران است. مصرف بالاتر گاز در ایران، از مجموع مصرف دهها کشور در اروپا، آمریکا، آفریقا، آسیا و اقیانوسیه، در سال گذشته، زنگ خطر جدی برای اقتصاد و انرژی ایران را به صدا درآورده است.

از آنجا که بیش از ۵۰ درصد گاز مصرفی کشور، یعنی بالغ بر ۱۲۰ میلیارد مترمکعب، به گاز خانگی و تجاری اختصاص دارد، بهینه سازی مصرف خانگی گاز با اعمال سیاستهای تشویقی و تنبیهی دقیق مانند اصلاح تعرفه‌ها، حذف یارانه‌های پنهان مشترکان پرمصرف و علاوه بر آن سرمایه‌گذاری به منظور افزایش ظرفیت تولید، ضرورتی انکارناپذیر است.

در صورت اصلاح الگوی مصرف و صرفه جویی ۱۰ تا ۱۵ درصدی، مصرف سالانه

گاز، بین ۲۵ تا ۴۰ میلیارد مترمکعب، کاهش می‌یابد و صادرات، ارزش‌آوری و رونق تولید بیشتر می‌شود. برای جلوگیری از روند فزاینده مصرف و پیشگیری از بحران قطعی گاز صنایع عمده مانند پتروشیمی و فولاد یا واردات گاز در آینده، علاج واقعی، قبل از وقوع باید کرد.